

รูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชนบทในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย

Appropriate Administration of Community Radio for Rural Development at Lower Northeastern Provincial Cluster of Thailand

พัทธนันท์ กิติศรีวรพันธ์

Pattanan Kittisriworaphan

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkok Thonburi University, Thailand

Corresponding Author. E-mail : pattanan8869@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาชนบทในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เหมาะสมเกี่ยวกับการบริหารจัดการวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาชนบทในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชนบทในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 37 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) วิทยุชุมชนมีกฎหมายรองรับและมีระบบการบริหารงานโดยคณะกรรมการที่มาจากหลากหลายอาชีพ ปัญหาที่พบได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีทักษะ ขาดแคลนผู้ให้การสนับสนุน ต้องส่งอุปกรณ์เครื่องส่งสัญญาณให้กสทช. ตรวจสอบเป็นรายปีเพื่อต่ออายุการดำเนินการ โดยไม่มีปัญหาการแทรกแซงจากหน่วยงานรัฐ 2) สถานีวิทยุชุมชนมุ่งเน้นการพัฒนาชนบทในด้านการเกษตร การพัฒนาชุมชน การพัฒนาความจำเป็นพื้นฐาน การพัฒนาวัฒนธรรม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3) สถานีวิทยุชุมชนมีรูปแบบการบริหารจัดการที่เน้นความรับผิดชอบต่อชุมชน การกำหนดเนื้อหาที่มีความหลากหลาย การมีส่วนร่วมของชุมชนและอาสาสมัคร การจัดการข้อร้องเรียน และการปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรม

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน; การพัฒนาชนบท

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the current situation and problems of community radio on rural development in the lower northeastern provinces of Thailand, 2) to study the concepts and the proper theory regarding community radio management. Rural development in the lower northeastern region of Thailand and 3) to propose a form of community radio administration that is suitable for community development in the northeastern provinces of Thailand. Data were collected from 37 key informants through in-depth interviews. The results of the research showed that 1) Community radio was legally supported and systematically managed by a committee of diverse professions. Problems include a lack of skilled personnel and of supporters. In additions, a transmitter device must be sent to the NBTC. to inspect annually to the continuous operation without problems of

interference from government agencies. 2) Community radio stations focused on rural development in agriculture community development, in infrastructure, in culture and in sustainability. 3) Community radio stations had management styles that focused on the responsibility of broadcasting to the community by defining diverse content community involvement and volunteer's complaint handling and compliance with ethical standards.

Keywords: Appropriate Administration of Community Radio ; Rural Development

บทนำ

ปัจจุบันวิทยุชุมชนเป็นปัญหาหรือหัวข้อสนทนาที่น่าสนใจของสังคมหัวข้อหนึ่งทุกคนที่เปิดวิทยุฟังในวันนี้ต่างเสียงไม่พ่นคลื่นวิทยุชุมชนโดยเฉพาะในเมืองใหญ่ ๆ เช่น กรุงเทพมหานคร หรือเชียงใหม่ วิทยุชุมชนเป็นกิจการกระจายเสียงที่ถือกำเนิดขึ้นในทางปฏิบัติในปี พ.ศ. 2544 หลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 มาจนถึงปัจจุบัน (ทิพย์พาพร ตันตีสุนทร, 2554) ตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เพื่อให้ผู้ประกอบการวิทยุและโทรทัศน์สามารถยื่นขอใบอนุญาตได้ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวก็รวมถึงเกณฑ์ด้านคุณสมบัติพื้นฐานของผู้เข้าสู่อุตสาหกรรมเป็นผู้ประกอบการวิทยุชุมชน และ มาตรฐานด้านเทคนิคของการออกอากาศ เพื่อป้องกันการรบกวนกันของคลื่นซึ่งเป็นปัญหาสืบเนื่องมาแต่อดีตก่อนมีองค์กรกำกับดูแลอย่างใดก็ตาม ในส่วนของ การบริหารจัดการสถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชนในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2554 เป็นอีกบทสะท้อนสำคัญของพัฒนาการของการปฏิรูปสื่อ โดยเฉพาะในเรื่องการบรรลุนิติสัมพันธ์ของการปฏิรูปในการก่อตั้งองค์การอิสระที่ทำหน้าที่ในการปฏิรูปคลื่นความถี่และกำกับดูแล อย่างไรก็ตาม การกิจของ กสทช. เป็นงานที่ต้องใช้ความพยายามในการดำเนินงาน และยังคงต้องจับตามองต่อไปว่า กสทช. จะสามารถยืนหยัดที่จะไม่ตกอยู่ในกับดักแห่งการกำกับดูแลซึ่งหมายถึงการไม่สามารถกำกับดูแลได้จริง อันเป็นอุปสรรคสำคัญที่ประสบในประเทศ หลังการปฏิรูปสื่อซึ่งมีประวัติศาสตร์ของการผูกขาดการเป็นเจ้าของคลื่นความถี่มาเป็นเวลายาวนาน นอกเหนือจากทางองค์กรกำกับดูแลอย่างคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) แล้วในภาคส่วนของประชาคมวิทยุชุมชนเองก็ยังพบว่ายังมีปัญหาอยู่ไม่น้อย ซึ่งเป็นอุปสรรคโดยตรงต่อการพัฒนาและความยั่งยืนของวิทยุชุมชนในสังคมไทย ในทางหนึ่ง สถานีวิทยุชุมชนภาคประชาชนจำนวนหนึ่งได้แสดงออกถึงพันธกิจที่ชัดเจนในการสร้างคุณค่าแก่สังคมในรูปแบบต่าง ๆ (กาญจนา แก้วเทพ, 2557) ตั้งแต่การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากชุมชนที่รับบริการ การเป็นเวทีสาธารณะไปจนถึงการนำเสนอเอกลักษณ์ของชุมชนในลักษณะที่ไม่สามารถรองรับได้ในสื่อกระแสหลัก นอกจากนี้ สถานีวิทยุชุมชนในเชิงประเด็นก็ยังเป็นช่องทางสำคัญในการสร้างความรู้ความเข้าใจ รมรณรงค์ในประเด็นสาธารณะ

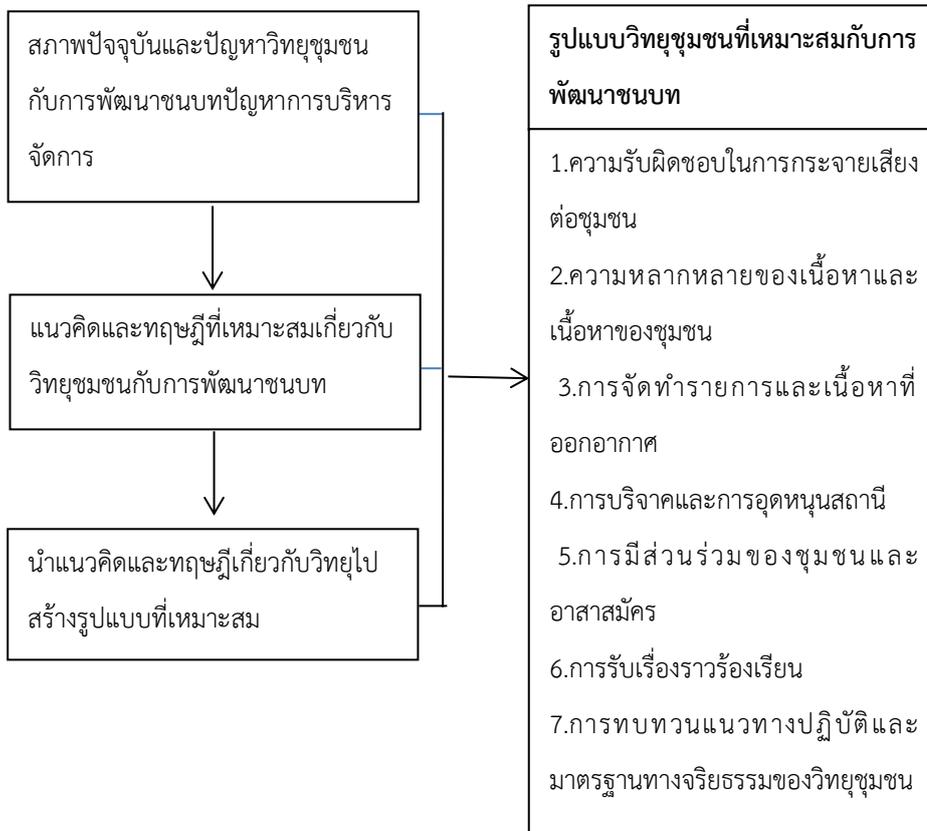
ที่ส่งผลต่อชุมชนที่มีความสนใจร่วมกัน อย่างในเรื่องแรงงานสิ่งแวดล้อม การศึกษา สุขภาพ เยาวชน วัฒนธรรม ศาสนา และประเด็นอื่น ๆ

ดังนั้นวิถุชุมชน หรือสื่อสาธารณะ ที่กำหนดให้คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง เป็นสมบัติสาธารณะของชาติแก่ประชาชนในประเทศและให้มีการใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง เป็นไปเพื่อการศึกษา วัฒนธรรมและความมั่นคง รวมถึงประโยชน์อื่น ๆ ตามสัดส่วนดังกล่าวหากชุมชนมีความพร้อม (นิริตา สิริพงศ์ทักษิณ, 2554) นอกจากนี้วิถุชุมชน ได้มีกระแสการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการก่อตั้งวิถุชุมชน และมีการร่วมมือกันทำงานของเครือข่ายวิถุชุมชนภาคต่าง ๆ ทั้งนี้วิถุชุมชนมีความแตกต่างกับวิทยุ กระแสหลักในหลายประการ กล่าวคือวิถุ ชุมชนต้องเป็นวิถุของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน โดยชุมชนต้องมีส่วนร่วม อย่างแท้จริงทุกขั้นตอน ตั้งแต่การก่อตั้ง การบริหารและการจัดรายการ ที่สำคัญต้องไม่แสวงหากำไรแต่มุ่งที่การพัฒนาคนในชุมชนเป็นหลัก วิถุชุมชนจึงต้องเป็น อิสระจากการควบคุมโดยผู้อำนาจ ไม่ว่าจะป็นรัฐบาล หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังนั้นจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา โดยผู้วิจัยมีความสนใจ ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการวิถุชุมชนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชนบทในกลุ่มจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย” เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐและประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขัน โดยเสรีอย่างเป็นธรรม รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ สื่อมวลชนสาธารณะต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาวิถุชุมชนต่อการพัฒนาชนบทในกลุ่มจังหวัดภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย
- 2) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เหมาะสมเกี่ยวกับการบริหารจัดการวิถุชุมชนต่อการพัฒนา ชนบทในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย
- 3) เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการวิถุชุมชนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชนบทในกลุ่มจังหวัดภาค ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

กรอบแนวคิดการทำวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบวิद्यุชุมชนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชนบทในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทยซึ่งเชื่อมโยงกับเอกสารทางราชการในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากบทความ รายงาน และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยใช้กระบวนการดำเนินการวิจัย ได้แก่ กระบวนการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

การได้มาของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญซึ่งผู้วิจัยจะสุ่มเลือกแบบเจาะจงสถานีวิद्यุชุมชนที่มีการดำเนินการกิจการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 15 ปีและเป็นสถานีวิद्यุชุมชนที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องหรือมีรางวัลเป็นเครื่องเชิดชูเกียรติของสถานีวิद्यุชุมชนนั้น ๆ เพื่อประกอบการวิเคราะห์ให้สอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยเลือกจังหวัดที่มีสถานีวิद्यุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเจาะจงใน 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ และศรีสะเกษ จำนวน 10 สถานีและกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 37 คน ประกอบด้วย (1) ผู้อำนวยการสถานี เจ้าหน้าที่เทคนิค เจ้าหน้าที่รายการ เจ้าหน้าที่ธุรการ (2) ผู้ประกอบการสถานี

วิทยุแต่ละสถานีในพื้นที่ (2.1) ผู้รับใบอนุญาต (2.2) ผู้จัดการ (2.3) ผู้ดำเนินรายการ และ(3) ประชาชน ผู้รับฟังวิทยุกระจายเสียงในระยะไม่เกิน 15 กิโลเมตรของสถานีวิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่

เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ก็คือ ตัวผู้ศึกษาเอง ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ตีความ โดยปราศจากอคติ (bias) โดยเฉพาะในงานภาคสนามที่เลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพยึดหลักการระบอบ ในการจัดระเบียบข้อมูล เชื่อมโยงข้อมูลให้เกิดความสอดคล้องกันของเนื้อหาโดยอาศัยกรอบการศึกษาเป็นแนวทาง และพรรณนา (Description Method) ให้ได้ข้อสรุปเพื่อตอบคำถามของการศึกษา อนึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ จะใช้คำถามในการวิจัยคือ รูปแบบของวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาชนบทในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอย่างไร และมีลักษณะอย่างไร เพื่อให้ได้เข้าใจถึงแนวทางในการสร้างรูปแบบของวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาชนบทให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาชนบทในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอย่างไร และมีลักษณะอย่างไร เพื่อให้ได้เข้าใจถึงแนวทางในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาชนบทให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาชนบทในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย โดยสรุปว่า

1) สภาพปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชนการดำเนินงานในแต่ละสถานีวิทยุมีความเหมือนกัน คือการทำงานโดยมีส่วนร่วมในชุมชนในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจากการไม่มีการรับรองจาก กสทช เป็นกระบวนการทำงานที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งในทุกสถานีวิทยุจนปัจจุบันภายหลังได้ดำเนินการโดยได้รับการรับรองจาก กสทช. ในฐานะสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่เจ้าของสถานีดำเนินการเอง โดยมีชาวบ้านในชุมชนร่วมดำเนินการเป็นการทำงานที่ต้องอาศัยความพยายามอดทนในการผลักดันการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์แก่คนส่วนรวม

2) ปัญหาของวิทยุชุมชน ในแต่ละพื้นที่ที่ได้ทำการศึกษานั้นมีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มประเด็นปัญหาออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ 1) ปัญหาด้านบุคลากร 2) ปัญหาการบริหารจัดการ 3) ปัญหาทางด้านเทคนิค และ4) ปัญหาการแทรกแซงจากหน่วยงานรัฐ

(1) ปัญหาด้านบุคลากร สถานีวิทยุมีความเหมือนกันในเรื่อง บุคลากรที่ไม่เพียงพอในการทำงาน ผู้ดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นของ เจ้าของสถานีในการดำเนินการ ประชาชนไม่มีความรู้ในการทำงานเกี่ยวกับวิทยุชุมชน จึงมีส่วนร่วมน้อยในการทำงานของหน่วยงานของรัฐ เช่น ครู โรงเรียน โรงพยาบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ

(2) ปัญหาการบริหารจัดการ สถาบันวิทยุทุกที่มีการระดมทุนในการทางงบประมาณในการบริหารจัดการ เช่น การใช้วัดซึ่งเป็นศูนย์ร่วมจิตใจของชาวไทย ในการจัดทำผ้าป่าสามัคคีเพื่อรับบริจาคในการซื้ออุปกรณ์ในการทำงาน และนอกจากนี้มีการรับบริจาคทั้งในคนในชุมชนและจากบุคคลภายนอก

(3) ปัญหาทางด้านเทคนิค เครื่องมืออุปกรณ์ในการทำงาน เช่น เสาส่งสัญญาณสูงรัศมีที่สามารถรับฟังไม่ไกลมากนัก ทำให้เกิดปัญหาในการทำงาน นอกจากนี้ อุปกรณ์ส่งสัญญาณก็มีสภาพเก่าไม่ทันสมัยและมีการชำรุด ทำให้กำลังส่งลดลง

(4) ปัญหาการแทรกแซงจากหน่วยงานรัฐ แต่ละสถาบันวิทยุไม่มีการแทรกแซงกิจการหรือหาผลประโยชน์จากหน่วยงานภาครัฐโดยมีอิสระเต็มที่สำหรับการบริหารกิจการวิทยุชุมชนคิดว่าการแทรกแซงกิจการของหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐต่อการดำเนินกิจการวิทยุชุมชนไม่มีการแทรกแซงจากหน่วยงานภาครัฐ แต่ถ้ามีการแทรกแซงก็จะส่งผลเสียในการทำงาน

2. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เหมาะสมเกี่ยวกับการบริหารจัดการวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาชุมชนในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางของประเทศไทย ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มประเด็นปัญหาออกเป็น 3 ประการ ดังนี้ 1)การพัฒนาชุมชนโดยเน้นการพัฒนาการเกษตร 2)การพัฒนาชุมชนโดยการพัฒนาชุมชน และ 3)การพัฒนาชุมชน โดยสรุปได้ดังนี้

1) การพัฒนาชุมชนโดยเน้นการพัฒนาการเกษตร รายการวิทยุส่วนใหญ่ มีรายการส่งเสริมการพัฒนาการเกษตรให้กับประชาชนเพราะเนื่องด้วยสภาพสังคมส่วนใหญ่ในพื้นที่มีการประกอบอาชีพเกษตรกร เช่น การจัดรายการเกี่ยวกับการจำหน่ายปุ๋ยชีวภาพ มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการเพาะปลูก บำรุงรักษา หรือการตลาดกับเกษตรกร และมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในพื้นที่เพาะปลูกมีการให้ความรู้ในรายการวิทยุ เป็นต้น

2) การพัฒนาชุมชนโดยการพัฒนาชุมชน การให้ความรู้การจัดเก็บขยะในชุมชนโดยมีการร่วมมือกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาลในการให้ความรู้การจัดเก็บขยะอย่างถูกต้อง และให้ความรู้ในการแยกขยะในพื้นที่ด้วย มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันโรคต่าง ๆ อันเกิดจากการไม่รักษาความสะอาดในชุมชน โดยการร่วมมือกันดูแลสุขภาพของคนในชุมชน ให้มีการประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวสารอย่างต่อเนื่อง รายการวิทยุส่วนใหญ่จะดำเนินรายการ เช่น การให้ความรู้การจัดเก็บขยะให้ ความรู้ถึงวิธีจัดเก็บและการแยกขยะให้ถูกวิธีในรายการเรื่องเล่าจากท้องถิ่น

3) การพัฒนาชุมชนโดยใช้ความจำเป็นพื้นฐาน สถาบันวิทยุส่วนใหญ่มีการพัฒนาชุมชนโดยใช้ความจำเป็นพื้นฐานต่าง ๆ ในชุมชน เช่นรายการให้ความรู้เกี่ยวกับการหารายได้เสริมมีในรายการเศรษฐกิจพอเพียงรายการ ส่งเสริมอาชีพของชุมชน ที่หาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนได้ และนอกจากนี้มีการแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับช่องทางการสร้างอาชีพ

4) การพัฒนาชุมชนแนววัฒนธรรมชุมชนวัฒนธรรมชุมชนเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ทุกชุมชนต้องมี แต่ละชุมชนก็มีเอกลักษณ์วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีวัฒนธรรม

ที่คล้ายคลึงกัน เช่น ประเพณีเทศกาลลอยกระทง ประเพณีที่มีการส่งเสริมกิจกรรมด้านศาสนาในพื้นที่ ประเพณีงานกฐิน ประเพณีผ้าป่า และงานบุญต่างๆ มีการให้ความรู้การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชุมชนโดยมีการส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม

5) การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะการทำงานที่จะเกิดการพัฒนาดำเนินการได้ต้องอาศัยการทำงานที่ต่อเนื่อง และสร้างจิตสำนึกของคนในการให้ความรู้ เช่น รายการของสถานีวิทยุที่ให้ความรู้ การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจส่งเสริมและให้ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีการให้ความรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สิ่งเหล่านี้จะเกิดการพัฒนาประเทศได้ นอกจากนี้การทำงานเกษตรที่ชุมชนได้ให้ความสำคัญ

3. รูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชนบทในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ผลการศึกษาในรูปแบบวิทยุชุมชนที่เหมาะสมกับการพัฒนาชนบทในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย โดยสรุปประเด็นที่น่าสนใจได้ดังนี้

1) ความรับผิดชอบในการกระจายเสียงต่อชุมชน ความรับผิดชอบในการกระจายเสียงคือการทำงานที่มีผู้มีความรู้และความร่วมมือในการทำงาน โดยมีการทำงานที่มีคณะกรรมการดูแลที่มาจากตำแหน่งในชุมชน และมีคณะกรรมการจากชุมชน ที่ร่วมกันการแผนในการดำเนินการของวิทยุชุมชน

2) ความหลากหลายของเนื้อหาและเนื้อหาของชุมชน มีการวางแผนงานความหลากหลายของเนื้อหาและเนื้อหาของชุมชน โดยคณะกรรมการดูแลมาจากชุมชน โดยมีการแผนในการดำเนินการของวิทยุชุมชน มีการจัดผังรายการในแต่ละวันอย่างต่อเนื่อง และผลิตรายการที่เป็นประโยชน์ในชุมชน มีการกระตุ้นจิตสำนึกของผู้ฟังในชุมชนให้เข้าร่วมผลิตร่วมดำเนินการรายการ

3) การมีส่วนร่วมของชุมชนและอาสาสมัคร การมีส่วนร่วมของชุมชนและอาสาสมัครของทุกสถานีได้เข้ามามีส่วนร่วมกันอย่างมากมายเพราะ การสื่อสารที่เป็นประโยชน์ของคนส่วนใหญ่นั้นทำให้ทุกคนได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ การที่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเป็นธรรม

4) การรับเรื่องราวร้องเรียน การดำเนินงานของทุกสถานีวิทยุ มีคณะกรรมการบริหารสถานีวิทยุชุมชน โดยทุกสถานีวิทยุต้องตระหนักถึงสิทธิของผู้ฟัง ตามหลักสิทธิมนุษยธรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ดังนั้นจึงมีการสามารถให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการร้องเรียนในการทำงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีขึ้น

5) การทบทวนแนวทางปฏิบัติและมาตรฐานทางจริยธรรมของวิทยุชุมชน การดำเนินงานของทุกสถานีวิทยุ ต้องมีจริยธรรมในการทำงานโดยมีการจัดคณะกรรมการหรือผู้เกี่ยวข้องคำนึงถึงมาตรฐานทางจริยธรรมของวิทยุชุมชนโดยเคร่งครัดมีแนวทางปฏิบัติสำหรับมาตรฐานทางจริยธรรมของวิทยุชุมชนที่เป็นลายลักษณ์อักษร ปฏิบัติตามแนวปฏิบัติของสถานีวิทยุชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดนำเสนอในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1. จากสภาพปัจจุบันและปัญหาวิฤตชุมชนต่อการพัฒนาชนบทในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย โดยมีผลมาจากสถานีวิฤตในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีความเหมือนกัน เนื่องด้วย การดำเนินงานในแต่ละสถานีวิฤตมีความเหมือนกัน คือ มีการเริ่มต้นในการสร้างสถานีวิฤตในการทำงาน เริ่มต้นจากการไม่มีการรับรองจาก กสทช. เป็นกระบวนการทำงานที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ก็มีควมพยายามพัฒนาการทำงานให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม จนทำให้ทุกสถานีวิฤตจนปัจจุบันภายหลังได้ดำเนินการโดยได้รับการรับรองจาก กสทช. ในฐานะสถานีวิฤตชุมชน ถึงแม้ว่าเจ้าของสถานีวิฤตจะดำเนินการเอง โดยมีชาวบ้านในชุมชนร่วมดำเนินการเป็นการทำงานที่ต้องอาศัยความพยายามอดทนในการผลักดันการดำเนินงานที่มีการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของนิธิตา สิริพงศ์ทักษิณ (2554) ศึกษาวิจัยเรื่องการเมืองในนโยบายสื่อสารณะขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พบว่า โดยเปิดพื้นที่ให้กับกลุ่มคนที่หลากหลายในมิติต่างๆ ซึ่งพบคุณค่าอันเป็นลักษณะร่วมของทุกกลุ่มรายการที่สะท้อนถึงแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน และสนับสนุนให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและความต้องการของตนโดยเฉพาะพื้นที่ในรายการที่นี้ทีวีไทยและรายการนักข่าวพลเมือง พร้อมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ Schmidt (1975: 7583-A) พบว่า นโยบายและการบริหารงานที่ดี นำหลักที่มีความรู้ความสามารถในการทำงานด้านสถานีวิฤตชุมชน มีการประชุม สัมมนา และการร่วมกับประชาชนในพื้นที่ชุมชนในการมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อเกิดการ การวางแผน การพัฒนา และการประเมินผลในการทำงานต่อไป

ประเด็นที่ 2. ปัจจัยที่มีผลต่อวิฤตชุมชนที่เหมาะสมในการพัฒนาชนบทในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย โดยอธิบายว่าในด้านสังคมและวัฒนธรรม การรับเอาทัศนคติและค่านิยมตะวันตกทำให้พฤติกรรมของคนไทยมีความเปลี่ยนแปลงแตกต่างจากความเป็นมาอดีตอย่างชัดเจน โดยเป็นที่ยอมรับว่าความก้าวหน้าทางการสื่อสาร โดยเฉพาะกิจการวิฤตกระจายเสียงและโทรทัศน์มีบทบาทสำคัญต่อการไหลบ่าทางวัฒนธรรมจากต่างชาติ ต่างภาษาและต่างวัฒนธรรมอย่างยิ่ง พร้อมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของวารุณี ณ นคร (2554) ศึกษาวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การสร้างพลังผ่านพื้นที่สื่อของขบวนการทางสังคมในประเทศไทย พบว่า การสร้างกรอบโครงแนวทางการแก้ไขปัญา และการสร้างกรอบโครงการจูงใจโดยขบวนการชม วัตถุประสงค์เพื่อสื่อสารให้ผู้กำหนดนโยบายได้รับรู้ผ่านพื้นที่สาธารณะ พร้อมทั้งงานวิจัยของทอแสงรัศมี ถิณะแก้ว (2553) ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยในการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมืองผ่านรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมือง พบว่า การสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมือง โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ตระหนักในสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการมีอัตลักษณ์ตัวตนในพื้นที่สาธารณะทางการเมืองได้ต่อไปในอนาคต

ประเด็นที่ 3. รูปแบบวิถุชุมชนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชนบทในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย ในประเด็นนี้โดยสรุปได้จาก 1) การพัฒนาชนบทโดยเน้นการพัฒนาการเกษตร 2) การพัฒนาชนบทโดยการพัฒนาชุมชน 3) การพัฒนาชนบทโดยใช้ความจำเป็นพื้นฐาน สถาบันวิถุส่วนใหญ่มีการพัฒนาชนบทโดยใช้ความจำเป็นพื้นฐานต่างๆ ในชุมชน 4) การพัฒนาชนบทแนววัฒนธรรมชุมชน 5) การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืนการพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน และสร้างจิตสำนึกของคนในการให้ความรู้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสโรรา ไกรสิน (2559) ศึกษาวิจัยเรื่องสื่อสาธารณะกับการสร้างความเป็นพลเมืองในสังคมไทย : กรณีศึกษารายการนักข่าวพลเมืองขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสื่อสาธารณะแห่งประเทศไทย พบว่า การดำเนินนโยบายการเป็นสื่อสาธารณะขององค์การฯ ที่ได้กำหนดเอาไว้เรื่อง “การมีส่วนร่วมกับสังคม” ทำให้ประชาชนมีการตื่นตัวในการมีส่วนร่วมภายใต้บริบททางการเมือง สังคม เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่สุดของพื้นที่ที่ส่งผลต่อการทำงานเพื่อจัดระเบียบพื้นที่และกิจกรรมสามารถแก้ปัญหาทางสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งควรจะมีการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อเป็นการผสมผสานในเรื่องของเนื้อหาข้อมูล พร้อมทั้งตัวแปรต่าง ๆ ที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ส่งผลต่อรูปแบบวิถุชุมชนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชนบทในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องได้

2) ศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับความร่วมมือเพื่อบรรลุเป้าหมายการบริหารจัดการรูปแบบวิถุชุมชนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชนบทในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทยเพื่อเป็นการค้นพบในส่วนที่น่าสนใจที่ยึดถือประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก โดยมุ่งนำเสนอเนื้อหาที่มีประโยชน์แก่ประชาชนทุกกลุ่มโดยมีความเป็นอิสระและส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่สังคม ซึ่งเป็นปรัชญาที่แตกต่างจากสถาบันวิถุกระจายเสียงเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ยังต้องมีหลักการสำคัญ คือ ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมได้ โดยไม่มองประชาชนเป็นเพียงผู้บริโภคพร้อมทั้งเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสาธารณะอย่างยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1) ควรประชาสัมพันธ์ในชุมชนในเรื่องการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เช่นการรับสมัครบุคลากรอาสาสมัครที่มีเวลา สามารถทำงานในการเป็นผู้ดำเนินรายการ และ ผลิตรายการต่าง ๆ ได้ และนอกจากนี้ การส่งเสริมเรื่องการพัฒนาความรู้ให้ได้รับการฝึกอบรม การดูงานกับหน่วยงานที่ได้รับรางวัล และการอบรมเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานได้

2) การบริหารจัดการ สถาบันวิถุควรมีการระดมทุนในการหางบประมาณในการบริหารจัดการ โดยมีการคัดเลือกคณะกรรมการที่ทำงานโปร่งใสในการทำงานในชุมชนมามีส่วนร่วมในการจัดการงบประมาณต่าง ๆ เพื่อนำเงินไปใช้ในการซื้ออุปกรณ์ที่มีความจำเป็น และนอกจากนี้การร่วมมือของวัด

ในการร่วมกันระดมทุน ต้องมีการจัดทำคณะกรรมการในการดูแลงบประมาณเพื่อความเชื่อมั่นในการทำงานของสถานีวิจัยแก่ประชาชน

3) ควรมีการจัดซื้อเครื่องมืออุปกรณ์ในการทำงานที่มีความทันสมัย เช่น เสาส่งสัญญาณสูง อุปกรณ์ส่งสัญญาณ นอกจากนี้การจัดอบรมบุคลากรในการทำงานด้านเทคนิคที่มีความทันสมัยในการทำงานทำให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการสื่อสาร การทำงานด้านเทคนิคเป็นความรู้เฉพาะทาง ดังนั้นจึงควรได้ไปศึกษาดูงานกับหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพด้านเทคนิคในการทำงาน

4) การรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตควรตั้งคณะกรรมการศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในด้านทรัพยากรคลื่นความถี่ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการกำกับดูแลที่มีผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและลบต่อประชาคมโลกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2557). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3 ed.) กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- ทองแสงรัศมี ธิณะแก้ว. (2553). *ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยในการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมืองผ่านรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมือง*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพย์พาพร ตันตีสุนทร. (2554). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายการศึกษา.
- นิธิตา สิริพงศ์พิทักษ์. (2554). การเมืองในนโยบายสื่อสาธารณะขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, ปีที่ 17 ฉบับที่ 5, 57-81.
- วารุณี ฦ นคร. (2554). *ศึกษาวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การสร้างพลังผ่านพื้นที่สื่อของขบวนการทางสังคมในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สโรรา ไกรสิน. (2559). *ศึกษาวิจัยเรื่องสื่อสาธารณะกับการสร้างความเป็นพลเมืองในสังคมไทย : กรณีศึกษารายการนักข่าวพลเมืองขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสื่อสาธารณะแห่งประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Schmidt. G.L. (1975). Job Satisfaction among Secondary School Administrators. *Dissertation Abstracts International Part A*. 35 :7583-A.